

בס"ד

לעומקו של מקרא

דברי עומק בפרשת השבוע

ערש"ק

פר' קרח

ה'תש"פ

בכל ענייני הקונטרס ניתן לפנות

לטל': 052-7675895

גור-אריה צור

מודיעין עילית

ניתן להצטרף לתפוצת מייל

דוא"ל: leshem895@gmail.com

לעומקו של מקרא פר' קרח

פירש רש"י שמינויו היה **על פי הדבור**.

וכדבר חסדא, (מדרש תנחומא וכן סנהדרין, קי.) **אמר רב חסדא**, **פל החולק על רבו**, **כאלו חולק על השכינה**, **שנאמר: בְּהַצְתֶּם עַל ה' (במדבר כו, ט).**

עד כאן חמתו של קרח בערה בו באש הקנאה והגאווה על מינויו של אליצפן כביכול במקומו.

וייש ליתן טעם מדוע אמנם בחר הקב"ה **באליצפן בן עוזיאל** להיות נשיא גם על פני קרח דודו, וכן גם על פני מישאל אחיו הגדול.

ולעומקו של מקרא יש לומר ששילם לו הקב"ה ל**אליצפן** גמולו הטוב על אשר **השתדל ביותר במצות משה לשאת את בני אהרון השרופים**, נדב ואביהו.

וכך הוא הלימוד:

ויקח קרח (טז,א). **פירש רש"י** פרשה זו יפה נדרשת במדרש רבי תנחומא. ואע"פ שאין רש"י בא אלא **לפשוטו של מקרא**, כבר מעיר כאן שפתי חכמים שמדרש תנחומא **קרוב לפשוטו**, ולכן הביאו רש"י בפירושו, **למען ירוץ הקורא בו**.

ואשר על כן מביא רש"י מן המדרש **מה ראה קרח לחלוק עם משה**, נתקנא על נשיאותו של **אליצפן בן עוזיאל**, בן אחיו, שמינהו משה **נשיא על בני קהת** על פי הדבור.

אמר קרח, אחי אבא ארבעה היו, שנאמר **ובני קהת עמרם ויצהר וקרח ויעזיאל** (שמות ו, יח),

עמרם הבכור נטלו שני בניו גדולה, אחד מלך ואחד כהן גדול,

מי ראוי ליטול את השניה, לא אני, שאני **בן יצהר** שהוא שני לעמרם,

והוא **מנה נשיא את בן אחיו הקטן מכולם**, את **אליצפן בן עזיאל**, הריני חולק עליו **ומבטל את דבריו**.

ולמעשה, בכך חלק קרח לא רק על משה, אלא גם על השכינה הק'. **שכן**

לעומקו של מקרא פר' קרח

והקב"ה קורא הדורות מראש, גלוי לפניו שאלצפן ישוש למצוה יותר מאחיו, ולכן קרב את המלה קָרְבָּו לאלצפן יותר מאשר למישאל.

ואף כי מישאל גם נשא את השרופים יחד עם אליצפן אחיו, הרי נלמד מן הכתובים הנ"ל כי אליצפן נתאמץ במצוה ביותר.

וכאומרו על דרך הצת: אליצפן שהשתדל ונשא על כפיו את קדושת המתים, יזכה להיות נשיא על נושאי קדשי החיים.

ובשימת לב, יראה למעיין כי בפר' שמיני קראו הכתוב אֶלְצַפֵּן, ובפר' במדבר (ג, ל') קראו הכתוב אֶלְיָצֶפֶן: ונשיא בית-אב למשפחת הקהתי אֶלְיָצֶפֶן בן-עזיאל.

ובנתינת טעם לדבר, יש לומר שהקב"ה הוסיף לו אות י' משמו, חֶלֶף השתדלותו במצות משה.

כתוב בפר' שמיני (ויקרא י, ד-ה') ויקרא משה אל-מישאל ואל אֶלְצַפֵּן בני עזיאל דד אהרן ויאמר אליהם קָרְבָּו שְׂאוּ אֶת-אֲחֵיכֶם מֵאֵת פְּנֵי-הַקֹּדֶשׁ אֶל-מִחֻיץ לַמַּחֲנֶה. ויקרבו וישאם בכתבתם אל-מחויץ למחנה כאשר דבר משה.

וישאם כתיב חסר ללא ו'. וישאום אין כתיב כאן אלא וישאם.

וידרש בדרך של אל תקרי. אל תקרי וישאם אלא וישאם. וכוונתו לאליצפן הסמוך למילה וישאם, יותר ממישאל.

כזה: ויקרא משה אל-מישאל ואל אֶלְצַפֵּן קָרְבָּו וגו' ויקרבו וישאם בכתבתם וגו'. לומר שנתאמץ במצוה יותר ממישאל. ולכן הכתיב עליו הכתוב וישאם.

או פֶלֶף לדרך זו:

שגם המלה קָרְבָּו קרובה לאלצפן יותר מאשר למישאל.

לעומקו של מקרא פר' קרח

לכו תזו מפעלות ה' אֲשֶׁר שָׁם שְׁמוֹת
בְּאֶרֶץ. ומדוע הוצרך לומר שְׁמוֹת.

ויש לומר ככתוב באיכה (ג, לח') מִפִּי
עָלִיז לֹא תֵצֵא הַרְעוֹת וְהַטּוֹב.

ופירש רש"י שם: כל איש ואיש
יתאונן על חטאיו כי הם המביאים
עליו הרעה.

ומעתה, בידי האדם הוא, האם ישום
ה' שְׁמוֹת או שמא ח"ו שְׁמוֹת.

ששמו היה יכול לגרום לו מפעלות
טובים ושם טוב, אילו היה מתרחק מן
המחלוקת. שאז היו אומרים עליו
וַיִּרְתַּק קֶרַח. אלא שלא השכיל לשום
מִפְעָלוֹת ה' בארץ, ולכן במעשיו שָׁם
שְׁמוֹת בארץ, וידרש וַיִּקְרָח.

זה שאמר ריש לקיש שעשה קרח
בישראל. במקום אשר היה ראוי
לעשות הרחקה מהמריבה. שאם היה
מתרחק מהמחלוקת, היה לוקח מקח
טוב לעצמו.

ועל דרך הצת, לעומתו של קרח -
שָׁמָא גָרִים לִיה לֹא הָרִוֹן, שיאמר עליו

ולעומקו של מקרא, יאמר, כי שְׁמוֹ
גרם לו, וכדאמרינן בברכות (ז):
מנא לן דְּשָׁמָא גָרִים [שהשם של
האדם גורם לו כל מפעלות חייו] אמר
רבי אליעזר דאמר קרא (תהלים מו, ט')
לכו תזו מפעלות ה' אֲשֶׁר שָׁם שְׁמוֹת
בְּאֶרֶץ אל תקרי שְׁמוֹת אלא שְׁמוֹת.

ולכן נקרא גם אל-צפן, שהקב"ה צָפַן
לו תפקיד זה, תחת קרח. ולעומתו
שמו של קרח, גרם לו לעשות קרחה
בישראל, ולהיעשות בעצמו קרחה גם
מן הנשיאות.

ויש ליתן את הדעת, כיצד למדו
חז"ל שְׁמוֹת משמות. עד שאמרו אל
תקרי שְׁמוֹת אלא שְׁמוֹת.

ובהקדים, בשימת לב נראה שיש
כאן מעין תרתי דסתרי. אמרת לכו תזו
מִפְעָלוֹת ה' והדר אמרת אֲשֶׁר שָׁם
שְׁמוֹת בְּאֶרֶץ. אם שָׁם שְׁמוֹת, שהן
שמות, מדבר וציה, היכן הם
מִפְעָלוֹתיו, אלא על כרחך שָׁם שְׁמוֹת.

ויש ליתן טעם אם כן, מדוע הוציא
הכתוב בלשון שְׁמוֹת, עד שצריכים
חז"ל לומר אל תקרי. שיאמר הפסוק

לעומקו של מקרא פר' קרח

ובהתבונן, צא ולמד מה בין קרח
לאליצפן. קרח שחלק על משה
נתקרח מן הנשיאות, ואליצפן
שבצפונות לבו ציפה מתי יבוא דבר
משה אליו לקיים מצות המלך, צפן
לו הקב"ה, הצופה ויודע צפונותינו,
את נשיאותו, וציפה מתי יבוא לידו
ויקימהו לנשיא.

ואשר על כן פירסמו הכתוב
לאליצפן, כדרך שמפרסמים עושי
מצוה, בג' אופנים :

הא', שניתן לו אות י' תוספת לשמו,
כנ"ל,

הב', שנתמנה לנשיא על בני קהת
ככתוב (במדבר ג, ל') ונשיא בית אב
למשפחת הקהתי אליצפן בן עזיאל,

הג', שהעיד עליו הכתוב באמרו
וישאם ללא ו', כאמרו וישאם.

ועל דרך הרמז והצח, המילה
וישאם תעיד בראשי תיבות שיוקדם
אליצפן לפני מישאל.

הגלל אוהב שלום ורודף שלום אוהב
את הבריות ומקרבן לתורה. כיצד:
אהרון נוטריקון:

אה- אוהב שלום, אוהב את הבריות

ר - רודף שלום

ן - ומקרבן לתורה.

ולכא מילתא דלא רמיזא
באורייתא.

שכן יראתה למענין בשימת לב
שהמילה קרבו מנוקדת בשני טעמים.
תלישא גדולה, וגרשיים.

ונרמז בזה שהאחד יעלה לגדולה
שכן מוטעם בתלישא גדולה, והשני
יהיה נגרש מן הגדולה, שכן מוטעם
בגרשיים.

ואמנם כן, אליצפן שהוא הקטן מבין
השנים זכה לגדולה, ומינהו משה
להיות נשיא בית אב למשפחת
הקהתי, ומישאל שהוא הגדול לא
נתמנה. אלא היה לכאורה כאחד מן הלויים
נושאי כלי הקדש.

לעומקו של מקרא פר' קרח

אחד שיפטרנה, כן בעדה שכולם קדושים אין צורך במשה ואהרן.

ובביאור טעותו של קרח, יש לומר שהציצית והפתיל תכלת לא באו לפטור את הבגד, ולא את צבעו, אלא את האדם הלובשו, שלא ילך ארבע אמות בארבע כנפות בלא חוטים. כי אין הציצית חובת מנא, חובת הבגד, אלא היא חובת גברא, חובת הלובש.

ולכן טעם המצוה הוא למען תזכרו, שהאדם הלובשה יזכור את מצוות ה' בכל רוח שילך. ולכן, בנמשל, גם אם העדה כולם קדושים, צריכים הם למשה ואהרן להזכירם מצוות ה', כציציות הללו הבאות להזכיר מציאות ה'.

ול"שיטת" קרח יש לשאול, מעיקרא מאי קא סבר. שאם כל העדה כולם קדושים ואינם צריכים מנהיג, איך יהיה הוא, קרח, מנהיג עליהם. והרי אינם צריכים מנהיג.

וישאל: וישא אליצפן מישאל. הקדים את אלצפן גם במילה וישאל. ובזה ינתן טעם, מדוע נתקנא קרח על חנם. שהרי לא ידע קרח את סודו של אליצפן. שרק הקב"ה הבחין בהשתדלותו, והורה למשה למנות את אליצפן נשיא על פי הדיבור.

עד כאן נתבאר על פי רש"י ומדרש תנחומא מה ראה קרח לחלוק על משה.

מעתה יבאר המדרש, והביאו רש"י בפירושו כיצד חלק קרח על משה. נדרש בתנחומא:

שלקח עמו ר"ן ראשי סנהדראות לקנתר ולהתנצח עם משה באמרו: טלית שפלה תכלת, מה היא שיהא פטורה מן הציצית.

ובביאור שיטתו של קרח, יש לומר, שהפתיל תכלת בציצית כביכול כנגד משה ואהרן, והטלית שכולה תכלת כנגד כל העדה כולם קדושים. וכשם שבטלית שכולה תכלת, לטענת קרח אין צורך בפתיל

לעומקו של מקרא פר' קרח

ושוב תחזור השאלה למקומה, מעיקרא מאי קסבר, והרי לשיטתו אין צריך מנהיג.

ושמא יש לומר שגם על כך אמרו: קרח שפיקח היה מה ראה לשטות זאת.

ושמא יש לומר לְשטות שיטתו, על דרך הצחות, אמנם בית מלא ספרים אין צריך מזוזה, ולכן אפילו קרח לא יכול לפטור את הבית, אבל יכול הוא קרח להיות הבית עצמו! וכן בטלית אמנם אין צורך בפתיל תכלת כי כל העדה כולם קדושים, ולכן אין קרח יכול להיות הפתיל תכלת, אבל יהיה הוא, קרח, הטלית עצמה! ובמשל, הרי הוא עצמו קהל ה'!

ובשימת לב, במדרש תנחומא מובאת דרך נוספת שבה רצה קרח לחלוק על משה ואהרן. באמרו בית מלא ספרים, מהו שְׁתֵּהָא פְּטוּרָה מִן הַמְּזוּזָה. והיא היא אותה טענה, שבית מלא ספרים כמוהו כעדה שכולה קדושים, ואינם צריכים מזוזה שתפטור אותם. והיא היא אותה טעות. שהמזוזה לא באה לפטור את הבית, אלא את יושביו.

שכן דרכו של המתנשא, שאין גבול להתנשאותו וגאוותו עד אשר ידמה עצמו לעליון.

ויש לשאול, מדוע יביא המדרש שתי מחלוקות זהות, ומה בא לחדש.

ודרכו של מקנתר ומתנצה שיש לו קצת במה להיאחז. ויש לעיין במה נאחזו צפרני גאוותו.

ומובא בתפארת ישראל להמהר"ל שבשאלתו על המזוזה בא לחלוק על משה ועל תורתו, ובשאלתו על הטלית בא לחלוק על אהרון ועל בגדי כהונתו.

ולעומקו של מקרא יש לומר שקרח טעה, ולמד לחלוק על הציצית מבגדי הכהונה עצמם, שנאמר בהם מעיל כליל תכלת. והמעיל כליל תכלת שלבש אהרון, (לאחת השיטות)

לעומקו של מקרא פר' קרח

לרומם ולנשא את הכה"ג בעבודת בוראו לתכלית הנרצית של השראת השכינה הק'.

והוא שאמר שלמה המלך **כל פעל** **ה' למענהו**. (במשלי טז, ד') שכל אשר פעל וציוה הקב"ה, שיפעלו הבריות ויעשו, **למענהו**, **למען שמו ית'**. ואשר על כן בלבוש הדיוט יתחייבו ארבע כנפות בציצית, **למען תזכרו**, ובלבוש הכהן הגדול שנכנס לפני ולפנים שהוא כביכול לבוש הקב"ה, לא יתחייבו הכנפות בציצית, שהרי כל כולו אומר **כבוד ה'**.

וקרח ברשעותו ובגאוותו הבין היפך הדברים. **שכל פעל ה'** הוא **למענהו של קרחה**. ולכן לא יכול היה לשאת את מרותו של אליצפן בן אחיו מחד, ושל משה ואהרן מאידך, ובאומרו להם מדוע תתנשאו על **קהל ה'**, כיוון לעצמו. **שהוא כנגד כל קהל ה'**, ובנמשל הוא **הבית** הוא **הטלית**. ומדוע יתנשאו עליו. והרי אין למעלה ממנו.

ועדיין יש להבין, שהרי אמרו (סנהדרין לז). לפיכך נברא אדם יחידי

היה כעין בגד ארוך **עם ארבע כנפות**, **וללא חוטי ציצית כלל**. ומזה רצה ללמוד קרח שכליל תכלת פטור מציצית.

ונעלמה ממנו מחשבת הבורא ית'. שלא הצריך חוטים במעיל אהרן כדרך שהתיר כרובי זהב בקדש הקדשים. וכל זאת כדי להחזיר האמונה מי הוא **המצוה** ומי הוא **המצוה**. שהמצוות נועדו לנברא ולא לבורא. שהציצית **תכליתה בתכלת** **להכניע** את האדם, **ולהנמיך** את לבו כנגד הרקיעים וכסא הכבוד.

והכהן הגדול בכניסתו לקדש הקדשים כולו מלא הכנעה כלפי הבורא ית', ולכן לא הוצרכו כנפותיו לציציות המכניעות.

או **פלך לדרך זו**:

והכ"ג בבגדי הכהונה כבר בדרגה עליונה, ולכן אינו צריך לשים פתילים ובהם פתיל תכלת. שהרי הם **כלבוש עליון כביכול**. וכפי שהכתוב אומר ה' מלך **גאות לבש**. ולכן אין המעיל תכלת צריך לציצית, שאינו בא להכנעת האדם לפני בוראו כשאר הארבע כנפות, **אלא אדרבה**, הוא בא

לעומקו של מקרא פר' קרח

ולכן שם ע"ב הסמוך לו הוא יחי, והוא נלווה לתיבה שלאחריה ויש לכוונו באומרו הפָּנָה, הוא "יחי" הוא המלאך הנשלח להחיות את האדם החי בהם במצוות. וכן יש לכוון צִיצַת הַפָּנָה - נמך יחי.

ובגבהות לבו, נעלם סוד זה מקרח, אע"ג שפקח היה. כי אין פקחות במקום גבהות.

ועוד יש ליתן טעם מדוע היה הכהן הגדול לובש תפילין בנוסף לבגדיו, ואילו חוטי תכלת לא היה מטיל במעילו. וי"ל דלא הרי התפילין של ראש כהרי החוטים של ציצית. שהתפילין של ראש אינו מלבוש חיצוני אלא מלבוש פנימי. כפי שאמר ר"א וראו כל עמי הארץ כי שם השם נקרא עליך אלו תפילין שבראש. ולכן תפילין של יד לא יניח כי תפילין של יד הם מלבוש חיצוני, כהתרגום יונתן, וראית את אחורי קיטרא דבירא. [ושתי הלשונות שם עיל' פירוש יונתן קיטרא דבידי קיטרא דבירי]. והוא קשר של היד הוא הקשר החיצוני, ולכן חוצץ בין גופו לבגדיו,

ללמדך וכו' שכל אחד ואחד חייב לומר בשבילי נברא העולם ולפי זה לכאורה שפיר דמי לפרש למענהו, למען האדם.

אלא ודאי הכוונה במאמר הנזכר כל פעל ה' למענהו למען היות האדם נשלם במידותיו הטובות, ולמען יהיה נכנע וענו. ולא כקרח שהבין למענהו למען הרבות סוס והרבות גאוותו ולמען יתנשא אף על בוראו. וזה שהמשיך שלמה המלך ואמר כל פֶּעַל ה' לְמַעְנֵהוּ וְגַם רָשָׁע לְיוֹם רָעָה. שצדיקים ילכו בהם ופושעים יכשלו בהם.

ועל דרך הסוד, אחד השמות הק' של ע"ב היוצאים מג' פסוקים של ויסע ויבא ויט, הוא "נמך", ועל פי הזהר חדש (כמובא ב"לעומקו" לפר' שלח) יש לכוון שם זה בפרשת ציצית באומרו את המלה צִיצַת, לומר לך שבאה מצוה זו להנמיך את תאוות לבו של המקיימה. ובזה היא מחייה את האדם, כי הקנאה התאוה והכבוד מוציאים את האדם מן העולם. (אבות, ד, כא). והעונה מחייה את בעליה.

לעומקו של מקרא פר' קרח

קָרַח. שלקח מקח רע, לקח את ה"ר" שבו, הוא הרע שבו וְשָׂמוּ אצל ויקח, וגרם לקרחה בישראל, וראוי להיקרא וַיִּקְרַח קָרַח.

ויש עוד ליתן טעם מה הוא המקח הרע שלקח לעצמו.

ומובא בסדר הדורות שהמקח רע שבו בא לו מדור הפלגה, שהיה ניצוץ שלהם, ולכן תרגם אונקלוס וַיִּקְחַת ואתפלג.

ויש לשאול, הרי דור הפלגה שגם הם כפרו בעיקר לא נאבדו מתוך הקהל, ומאי שנא מעדת קרח, ויש לומר כרש"י שם, שדור הפלגה היה ביניהם שלום אחיה וריעות. אבל ב"פלגה" של קרח מצינו תרתי לגריעותא. גם פֶּשֶׁט יד בעיקר לחלוק על משה רבנו והחולק על רבו כחולק על השכינה, וגם הטילו מריבה ביניהם. לכן אבדו מתוך הקהל.

ותפילין של ראש הם מלבוש פנימי, כנ"ל.. מה שאין כן בציצית, שהוא מלבוש חיצוני הנועד להעלות את הגוף החיצון לעולם פנימי. ולכן הכ"ג שהוא כולו פנימיות ונכנס לפני ולפנים אינו צריך את החוטי תכלת שהם האמצעי לדרגה זאת אלא די לו במעיל כליל תכלת שהוא כעין התכלית בעצמו, כנגד כבוד ה'.

ולפי הדברים האלו, טענת קרח היתה שהעדה היא כבר בתכליתה ואינה צריכה לתכלת שיפטור אותה ואינה צריכה לאהרון או למשה שיפטרו אותם ויהיו בראשם, כי כבר כולם בתכליתם, ותכליתם היא קרח בעצמו!

ועוד י"ל וַיִּקְחַת קָרַח, אמר ריש לקיש (במסכת סנהדרין קט:): מאי וַיִּקְחַת, שלקח מִקְחַת רַע לעצמו, ומאי קרַח, שנעשה קָרַחָה בישראל.

ועל דרך הצת, יש לחבר שני ענינים הללו של מאי ויקח ומאי קרח. ולומר אל תקרי וַיִּקְחַת קָרַח, אלא וַיִּקְרַח

לעומקו של מקרא פר' קרח

ביניהם. שכן היה זה שיח קשה על אמונה וכפירה.

שקין אמר להבל, יש משוא פנים לפני הקב"ה, מדוע קבל את מנחתך ולא את מנחתי. והבל אמר אין משוא פנים בדין אלא הכל כפי המעשים הטובים. עני קין ואמר להבל לית דין וליית דין וליית עולם אחרון וליית למיתן אגר טב לצדיקיא וליית למפרעא מן רשיעיא. עני הבל ואמר לקין יש דין ויש דין ויש עולם הבא ויש שכר טוב לצדיקים ויש פורענות לרשעים. ועל עיסק פתגמיא האליו הוו מתנצין על אנפי ברא וקם קין על הבל אחוהי וטבע אבנא במצחיה וקטליה.

לכאורה לפי תוצאת המעשה, יחשוב קין כי הצדק אתו. הנה אין דין ואין דין ועשיתי בהבל כרצוני.

והנה כי כן חשב כן גם קרח שהיה גלגולו של קין את אותם הדברים. אלא מי שלא ידע לחשב השגחת ה' בעולמו יאמר כן.

ועל דרך הסוד, י"ל ויקח קרח כנגד ויקם קין. ויקם קין אל הבל אחיו ויהרגהו (בראשית, ד, ח').

וכמובא בסדר הדורות, קרח גלגול של קין, ומשה גלגול של הבל. וגם בזה עינו הטעתו. חשב כשם שקין הרגו להבל כן יתגבר הוא על משה. ועינו הטעתו, כי עתה הוא עת התיקון למעשה קין והבל. וכן מובא שם עוד, ופצתה הארץ את פיה בסוד ארורה האדמה הנזכר בקין, ועוד נאמר במשה אל תפן אל מנחתם בסוד הנאמר בקין ואל מנחתו לא שעה.

ובשימת לב להבין טעותו של קרח יש לעיין במה שנאמר שם בקין לפני שהרגו להבל אחיו: ויאמר קין אל הבל אחיו ויהי בהיותם בשדה ויקם קין וכו'. ולא פירט הכתוב מה אמר קין אל הבל אחיו.

וצריכים אנו לתרגום יונתן בן עוזיאל לידע על מה התווכחו

לעומקו של מקרא פר' קרח

ואשר על כן הראה לו ההוא טעייא לרבה בר בר חנא את מקום בְּלוּעֵי דְקַרְחָה, וּשְׁמַעְם צוּעָקִים מִמַּעַמְקֵי האדמה משה אמת ותורתו אמת והם בְּדָאִים. והיא היא צעקתו של הבל אית דין ואית דָּן וכו'.

בְּקָר וַיֵּדַע ה' אֶת-אֲשֶׁר-לוֹ וְאֶת-הַקְּדוֹשׁ וְהַקְּרִיב אֵלָיו וְאֶת אֲשֶׁר יִבְחַר-בּוֹ וְקָרִיב אֵלָיו (טז,ה')

יש ליתן טעם מדוע ידחה אותם למחר לומר בְּקָר וַיֵּדַע ה'. לכאורה מה בכך אם יודיעם עכשיו.

ועל דרך הסוד יש לומר, בקר הוא שרשו של יום. כן יש לבדוק לברור ולבְּקָר בשרש הענין של המחלוקת, ובשרשן של הנפשות הפועלות. כן יש להתבונן בשרש ההשגחה העליונה.

ואשר על כן עלה משה בסולם היסוד והתפארת הוא האות "ואו" של וַיֵּדַע, נישא על כנפי עשר

כי הבל נתחייב כליה ומיתה למקום על אשר הציץ בשכינה. כמובא במדרש שמואל על פרקי אבות. (פרק ב, משנה ו עי"ש) ובהסבר דברי המדרש שמואל צריך לומר, שלכן היה לו כה להבל לעמוד מול דברי הכפירה של קין. כי הציץ בשכינה, וראה את כל דרכי ההשגחה. אית דין ואית דָּן ואית עָלָם אֶתְרוֹן ואית לְמִיתָו אָגַר טב לְצַדִּיקָא ואית לְמַפְרָעָא מִן רְשִׁיעָא.

ובעולם התיקון, משה רבנו לא היה צריך להציץ בשכינה באיסור, אלא התנבא באספקלריא המאירה, ונגלו לו כל רזי תורה. ולכן נשאר משה, הענו מכל אדם, על פני האדמה, וקרח נכנס תחתיו אל מעמקי האדמה.

ולפי זה יובן לעומקו של מקרא מאי קול דְּמִי אֶתִיף צִעָקִים אֵלָי מִן-הָאָדָמָה. ומה הם צועקים, יש דין ויש דָּן ויש עולם הבא ויש מתן שכר לצדיקים, ונפרעים מן הרשעים.

לעומקו של מקרא פר' קרח

רב-לְכֶם פְּנֵי לַיְי (טז, ז')

יש לעיין, מה ראה משה לענות לקרח ועדתו באותו מענה לשון שנקטו הם. שהרי כך טענו קרח ועדתו וַיִּקְהֲלוּ עַל-מֹשֶׁה וְעַל-אַהֲרֹן וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם רַב-לְכֶם פִּי כָל-הָעֵדָה כְּלָם קְדָשִׁים וְגו' וּמִדּוּעַ תִּתְנַשְּׂאוּ וְגו'. ופירש"י בדבריהם, הרבה יותר מדי לקחתם לעצמכם גדולה.

ואילו בדברי משה פירש"י רב לכם דבר גדול לקחתם לעצמכם לחלוק על הקב"ה. ואין לומר שנקט כאן עֲנָה כְּסִיל כְּאֵלֹהֵינוּ, שאין זה מדרכי הענוה להתנצח.

ואשר על כן, יש לפרש דברי משה בדרך של ענוה, והתרחקות מן המחלוקת.

וכפי שפירש אוה"ח הק' בשם האר"י ז"ל, על הפסוק וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵי פִי רַב הוּא (תהלים כה, יא'),

הספי' הק', עד שהגיע ליו"ד עליונה, שם התבונן ביו"ד חכמה סתומה, וברום החולם הנכסף בכתר עליון, וַיִּלְדֶּע המורה על אצילות דאצילות, לידע משם את שרש המחלוקת. לכן נאמר בְּקֶרֶךְ וַיִּלְדֶּע. וכאילו נחלקת המלה לשנים: וַיִּלְדֶּע - מֵה - וַיִּלְדֶּע, משם דע.

ועוד יש לומר, הזכיר להם בזאת את האזהרה שניתנה לפרעה, ע"י הצפרדעים. שָׁפָן בְּקֶרֶךְ וַיִּלְדֶּע תרגומו בארמית צַפְר־דַּע. ודווקא צפרדע הזכיר להם כי היא המכה אשר צרחה בקול גדול מחריש אזנים, והיא מספירת החכמה כנגד שטותו של קרח.

ועוד אמר להם קחו-לְכֶם מִתְּתוֹת וְגו' מְחַר, שאם לא יאבו לזכור את מכות מצרים, יזכרו מחיית עמלק, שנאמר בו המידה של מחר.

לעומקו של מקרא פר' קרח

ולעומקו של מקרא יאמר כי הם הם הדברים, שרצה להניאם את החולקים מן המחלוקת, ומשלא הצליח הזהיר את העדה סורו נא. שהזהירם בלשון נא, וכאומרו [פרשת שלח יד, לד'] וַיִּדְעֶתֶם אֶת-תְּנוּאֹתַי. ובזה הזכיר לעדה גם עניין המרגלים ואשר רשעים אלו לא למדו לקח מהם. לכן אמר לעדה בשעת סכנה זו סורו נא מֵעַל אֶהְלִי הָאֲנָשִׁים הָרָשָׁעִים הָאֵלֶּה, כי הניא אביהם אותם והם לא לקחו מקחם.

בביאור ההבדלים בין אדמה לארץ

וְאִם-פְּרִיאָה יִבְרָא ה' וּפְצָתָהּ הָאֲדָמָה אֶת-פִּיהָ וגו' וּתְפַתַּח הָאֲרֶץ אֶת-פִּיהָ וגו'. (טז, ל').

כתוב אחד אומר וּפְצָתָהּ הָאֲדָמָה אֶת פִּיהָ, וכתוב שני אומר וּתְפַתַּח הָאֲרֶץ אֶת פִּיהָ.

ויש ליתן טעם לשינוי הלשון. וכן יש לשאול, מדוע באבות (פרק

שכוונתו ליצר הרע הנקרא רב. שרב כוחו ומתחזק עלינו. וזה לשונו: ופירוש הרב האר"י ז"ל שחוזר אל המַפְתָּה כי רב הוא. והמפתה הוא יצר הרע.

ומעתה יובנו על נכון דברי משה לקרח. אתם אומרים רב לכם, ומדוע תתנשאו. ואנחנו אומרים רב לכם. ואין זה כי אם גדול ורב כוחו של המפתה, הוא יצר הרע. ובזה רצה משה להניא אותם מהמחלוקת בדרך של כבוד, כאילו אין זה חלוקת הרע, אלא חלק יצר הרע שמתגבר עליכם. ונתן להם בזה פתרון פה לשוב ממחלוקתם.

ובזה ינתן טעם לאומרו אֶל-הַעֲצִיָּה [פס' כו'] סורו נא מֵעַל אֶהְלִי הָאֲנָשִׁים הָרָשָׁעִים הָאֵלֶּה. מאי נא, ואמרו רבותינו במדרש רבה אין נא אלא לשון בקשה, וקשה מדוע נקט לשון בקשה בעת סכנה אשר כזו, והרי הקב"ה אומר להם העלו, הבדלו, ולא אמר נא. ומדוע יאמר משה רבנו נא.

לעומקו של מקרא פר' קרח

בביאור ההבדלים בין אדמה לארץ יש להקדים בתחילה בכללות, בביאור ההבדלים בין אדמה לארץ.

הקדמה

כל אשר ברא הקב"ה בעולמו ברא במיזוג הגשם והרוח. ובכל דבר קשר הקב"ה את הרוחני בגשמי.

וכן בבריאת העולם נאמר בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ. בשם שמים יקראו כל הדברים הרוחניים שבעולם, ובשם ארץ יקראו כל הדברים הגשמיים שבעולם. ומה שאמר הכתוב פעמיים את, בא לרבות את כל הנבראים כולם שנבראו גם הם גשמי ורוחני.

ואכן כי כן, גם בשמים שנבראו כנגד הרוחניות גם בהם יש חילוק לגשמי ורוחני. כגון מים עליונים ומים תחתונים, וכן שמים נקראו שמים ורקיע נקרא שמים, ורקיע

ה, משנה ו') נקטה המשנה בלשון פי הארץ ולא פי האדמה. עשרה דברים נבראו בערב שבת בין השמשות, ואלו הן, פי הארץ וגו'.

ועוד יש לשאול, שהרי כל מידותיו של הקב"ה אינן אלא מדה כנגד מדה, מה אם כן המדה כנגד מדה בכך שבליעת קרח באדמה היא דרך פי הארץ דוקא ולא דרך פי האדמה.

ועוד יש ליתן טעם מדוע שינה הכתוב גם בבריאה בין שתי הלשונות שכן בבריאת העולם כתיב את השמים ואת הארץ, ובבריאת האדם כתיב (בראשית ב, ו') וייצר ה' אלקים את האדם עפר מן האדמה. ולא אמר מן הארץ.

ועוד, נאמר לקין ארור אתה מן האדמה אשר פצתה את פיה וגו' נע ונד תהיה בארץ. ועוד שם, הן גרשת אותי היום מעל פני האדמה, ומפניך אסתר והייתי נע ונד בארץ וגו'.

לעומקו של מקרא פר' קרח

אשר על פני האדמה. והיינו רוחניות שברוחניות.

הוא החלק הגשמי שברוחני ושמים הם הרוחני שברוחני.

**ועל פי הקדמה זו יובנו על
נכון עניני קרח ועדתו.**

וכן בארץ, התחלקה בריאתה לגשמי ורוחני. הארץ היא החלק הארצי והגשמי שבגשמי, והאדמה היא החלק הרוחני שבגשמי.

קרח ערער על רוחניותו של משה רבנו, מכח ארציותו וגשמיותו של קרח, ומרוב כספו וזהבו ורכושו וכל היקום אשר ברגליו. ולזה הכין לו הקב"ה את פי הארץ, גשמי גשמי יותר מן האדמה. גשמי שבגשמי. והיא מידה כנגד מידה. באשר גם הרוחניות של קרח היתה מן החלק הגשמי שלו, רוחניות שהיא ארצית ורכושנית.

ואשר על כן האדם שהוא גם מן הגשם וגם מן הרוח, נברא מן האדמה שהיא החלק הרוחני שבגשמי. וזה שאמר הנביא, אדם אתם, אתם קרויים אדם ואין אומות העולם קרויים אדם. כי האדם הוא החלק הרוחני שבגשמי, אדם מן האדמה.

ולכן במידה כנגד מידה הארץ היא שפתחה את פיה. ומה שנאמר וּתְבַקַּע הָאֲדָמָה אֲשֶׁר תַּחְתֵּיהֶם, נבקעה חומת הרוחניות אשר נותרה להם ואשר נרמסה על ידם, ולכן כתיב אֲשֶׁר תַּחְתֵּיהֶם. ואשר על כן לא הסתפקה האדמה בפתיחתה ובפתיחת פיה, אלא

ולכן נאמר (הושע י"ב יא') וְאֶנְכִי קִזֹּזִן הַרְפִּיתִי וּבְיַד הַנְּבִיאִים אֲדַמָּה והוא לשון אֲדַמָּה, שהיא יותר רוחנית מהארץ.

ויש דרגה יותר נעלית ורוחנית מן האדם והוא איש. כנגד המלאכים הנקראים אישים. ועל כן כתוב במשה והאיש משה ענו מכל האדם

לעומקו של מקרא פר' קרח

נסתם פי הארץ מלומר שירה.
מעתה רק כנפות הארץ ישוררו
לה'.

ואשר על כן נאמר בישעיהו
הנביא (ישעיהו כד טו) **מִכְנַף
הָאָרֶץ זְמַרְתָּ שְׁמַעְנֹו.**

בעוד שפי הארץ היה מיועד
מששת ימי בראשית להתגבר על
ארציותו ולהיות המקום הרוחני
ביותר שמשם תזמר האדמה לא-ל
עליון, **כאשר נסתם פי הארץ**
בקבלו את דמו של הבל, נסתמו
כביכול הזמירות, ונשמעו רק
מכנפות הארץ. על זה נאמר **מִכְנַף
הָאָרֶץ זְמַרְתָּ שְׁמַעְנֹו.**

ולעומקו של מקרא, על דרך
הסוד: מובא בזוה"ק (שלח לך
קע"ה עמ' א') **מִכְנַף הָאָרֶץ, דָּא
כְּנַף דְּצִיצִית, דְּאִיהוּ כְּנַף הָאָרֶץ.**
זְמִירוֹת שְׁמַעְנֹו, אֵלֶיךָ שְׂאֵר חוּטִין,
דְּנִפְקִין וְתַלְיִין מֵאֲתֵר עֲלָאָה, גו'

ותפתח **הארץ את פיה** ותבלע
אותם ואת כל הרכוש.

ובאשר קין התחכם למצוא את פי
האדמה, לקבל את הבל אחיו
שהיה רוחני יותר ממנו, שכן שעה
ה' אל מנחתו, על זה אמר הכתוב
ועתה **ארור אתה מן האדמה** אשר
פצתה את פיה לקחת את דמי אחיך
מידך, נע ונד תהיה **בארץ**. שזו
המדה המתאימה לגשמיותך.

ובזה ינתן טעם למאמר ר' יהודא
בריה דר' חייא בסנהדרין לז: **מיום**
שפתחה הארץ את פיה וקיבלתו
לדמו של הבל שוב לא פתחה
שנאמר {ישעיה כד טז} **מִכְנַף
הָאָרֶץ זְמַרְתָּ שְׁמַעְנֹו.** מכנף הארץ
ולא מפי הארץ.

ופירושו: שהיתה ראויה הארץ
לפתוח פיה בזמירות ותשבחות לה',
ודווקא **הארץ שהיא גשמית**,
להעלות את הגשמיות לרוחניות,
ולזמר לאל עליון. ומאחר שפתחה
האדמה את פיה לקחת את הבל,
ופי הארץ גם הוא קבל את דמו,

לעומקו של מקרא פר' קרח

שראוי הוא להנהיג את צאנו, צאן קדושים. ומאי וחמור ולא הרעותי וכו'.

ועוד, מדוע לא יזכיר הדברים הטובים שעשה, כקריעת ים סוף ומתן תורה ובזכותו ירד המן מן השמים וכו'. למה יזכיר בדרך השלילה **לא חמור** וכו'.

ועוד, וכי מאחר ולא נשא חמור אחד לכן לא ישעה הקב"ה למנחתו של קרח, ויש ליתן טעם מדוע קשר ענין ה**חמור למנחה**.

ואשר על כן יש לומר כי משה בא לענות לטענת קרח. **ומדוע תתנשאו על קהל ה'.** לזה אמר משה, לא חמור אחד מהם **נשאתי**. לא נשאתי מלשון התנשאות. **שלא התנשאתי על אף אחד מהם, לא בחומריות, ולא ברוחניות.**

ואע"פ שהעשרת אותי מאד, וכפי המדרש "פסל לך", הפסולת של הלוחות תהיה שלך, והיא פסולת של אבן יקרה של ספירינון, לא התנשאתי בעושרי. וכן לא **הרעותי**

אינון שבילין עלאינו, דנפקין מתקמה עלאה.

ופירושו, שכנף הארץ שהוא כנגד כנף הציצית, הוא יותר גשמי מהחוטים, שהם שבילין עילאין. **דנפקין מתקמה עלאה.** והזמירות לה' הן מהחוטים.

וקרחה לא ידע סוד זה, משום גבהות לבו. ולכן רצה להסתפק רק **בכנף** ללא החוטים, ונבקעה **כנף הארץ** תחתיו, ובכל ראש חדש צועק הוא בשאול כנגד זמירת החוטים, **משה אמת ותורתו אמת והם בדאין.**

לא חמור אֶתְד מֵהֶם נִשְׂאֲתִי וְלֹא הִרְעֵתִי אֶת-אֶתְד מֵהֶם (טז, טו')

יש להבין מה טענת משה רבנו באמרו לא חמור וכו'. וכי היינו חושבים שרעיא מהימנא לא יהיה נאמן ח"ו. הרי הקב"ה לקחו מאחר המדבר בהיותו רועה צאן, וראה דאגתו לכל טלה וטלה, והעיד עליו

לעומקו של מקרא פר' קרח

הַמְרִיבָה וְהַמְמַעֵיט וגו' וְלֹא הֶעֱדִיף
הַמְרִיבָה וְהַמְמַעֵיט לֹא הֶחְסִיר אִישׁ
לְפָנֵי-אֶכְלוֹ לֶקְטוֹ. וזו כוונתו וְלֹא
הִרְעִי אֶת-אֶתְד מֵהֶם.

וּלִיכָא מִילתָא דְלֹא רְמִיזָא
בְּאִוְרֵייתָא, שֶׁהֵבִיא מִשֶּׁה רָאִיָּה נֶגֶד
קֶרַח מֵהֶמֶן: שְׁנֵאמַר אֶל-תִּפְּן אֶל-
מִנְחָתְךָ א"ת מִנְחָתְךָ אֵלָּא חִלְקֶהוּ
לְשֵׁתֵי תִיבּוֹת: מִנְּ- חָתְמִ. שֶׁהֶמֶן
חָתַם אֶת גִּזְרֵי דִינָם שֶׁל קֶרַח וְעֵדְתוֹ,
כְּבִקְשַׁת מִשֶּׁה. יְבוֹא הֶמֶן שְׁנֵאמַר בּוֹ
וְלֹא הֶעֱדִיף הַמְרִיבָה וְהַמְמַעֵיט לֹא
הֶחְסִיר, וְיַעֲיֵד עַל מִשֶּׁה רִבְנוּ
שְׁאֵמַר: לֹא תִמּוֹר אֶתְד מֵהֶם
נִשְׂאֵתִי וְלֹא הִרְעִי אֶת-אֶתְד מֵהֶם.

וַיִּפְּלוּ עַל פְּנֵיהֶם וַיֹּאמְרוּ אֵל
אֱלֹהֵי הַרְוּחַת לְכָל בֶּשָׂר הָאִישׁ
אֶתְד יִחַטָּא וְעַל כָּל הַעֲדָה
תִּקְצַף. (טז, כא')

את אחד מהם, לא התנשאתי על אף
אחד מהם גם לא ברוחניות.
והרעותי מלשון רצון, רעוא. ורצון
יורה על רוחניות.

או פִּלְף לְדֶרֶךְ זֶה: וְעַל דֶּרֶךְ הַצַּח:
אֶתְד מֵהֶם הַכוּנָה לְאֶחָד מִשְׁשִׁים
רְבוּא. תְּמוֹר כּוּוֹנְתוֹ חוֹמְרִיּוֹת,
דֹּאגָה לְחוֹמְרִיּוֹתוֹ. כְּבִיכּוֹל אֹמֵר
מִשֶּׁה רִבְנוּ לֹא רַק אֶחָד מֵהֶם, אֵלָּא
לְכָל הַשְּׁשִׁים רְבוּא דֹּאגָתִי בֵּין
בְּחוֹמְרִיּוֹת וּבֵין בְּרוּחָנִיּוֹת. וְכֹל מִשָּׂא
הַעַם הַזֶּה עָלַי. לְכֵן אֵל תִּשְׁעָה אֵל
מִנְחָתְךָ.

או פִּלְף לְדֶרֶךְ זֶה: בְּאוֹמְרוֹ נִשְׂאֵתִי
כוּוֹנְתוֹ נִשְׂאֵתִי פְּנִים. לֹא נִשְׂאֵתִי
פְּנִים לְהַעֲדִיף אֶף אֶחָד מִשְׁשִׁים
רְבוּא, וְלֹא לְגִרּוּעַ, אֶחָד מֵהֶם. וְזֶה
אוֹמֵר וְלֹא הִרְעִי אֶת-אֶתְד
מֵהֶם, אֵלָּא אֶת כּוֹלֵם הַנְּהַגְתִּי בְּשׁוּה.
כּוֹלֵל עֲצָמֵי וְאֶחִי וּבִשְׂרִי.

וְהֶמֶן יוֹכִיחַ. הֶמֶן שִׁירַד בְּזִכּוֹת מִשֶּׁה
(תְּעִנִּית ט). יוֹכִיחַ שְׁלֹא הִיָּה בּוֹ
מִשׁוּא פְּנִים, לֹא יוֹתֵר וְלֹא פְּחוֹת,
שְׁנֵאמַר (שְׁמוֹת טז, יז-יח') וַיִּלְקְטוּ

לעומקו של מקרא פר' קרח

והסכים עמו הקב"ה, כאומרו
ניצחוני בני, ניצחוני בני.

וייש ליתן טעם מדוע פנו אליו
בשם זה אל אלהי הרוחת לְכָל
בְּשָׂר.

וייש לומר אֵל הוא מידת הרחמים,
ואלקים הוא מידת הדין.

הַרוּחַת לְכָל בְּשָׂר, שיודע לאן
נושבת רוחו של כל אחד ואחד לפי
יצרו הרע, המכונה בְּשָׂר. ובשר
הוא כנגד היצר הרע.

וכך אמרו לו, שיודע ומכיר כל
אחד ויצרו, ויודע אתה כל רוח
ורוח כיצד ובאיזה מידה לשפטה,
האם בדין או ברחמים, לפי מה
שמתגבר על יצרו.

יש ליתן טעם לדין ודברים שהיה
בין משה רבנו ואהרן לבין הקב"ה.

והרי חלקו בזה ר' יהודה ור' נחמיה
במסכת סנהדרין מג:; האם חלה
עריבות במדבר או לא. שר' יהודה
אומר שבמדבר חלה עריבות ור'
נחמיה אומר שבמדבר לא חלה
עריבות כלל, אלא רק משנכנסו
לארץ.

ולעומקו של מקרא יש לומר
שזה כביכול היה הויכוח בין הקב"ה
ומשה רבנו. שהקב"ה סבר כר'
יהודה, שיש לענוש את הרבים על
מעשה היחיד, כי חלה עריבות
במדבר על הנסותרות. וזה שאמר
הקב"ה הַבְּדִלוּ מֵתוֹךְ הָעֵדָה הַזֹּאת
וְאִכְלָה אֹתָם כְּרִגְע.

ענה לו משה, לי כר' נחמיה
סבירא לי, שלא חלה עריבות
במדבר כלל עד שיכנסו לא"י. וגלוי
לפניך שר"י ור' נחמיה, הלכה כר'
נחמיה. ולכן אמר הָאִישׁ אֶחָד
יִחָטָא וְעַל כָּל הָעֵדָה תִּקְצָף.

לעומקו של מקרא פר' קרח

ולוי לכהן הוא כדי להגביר את החסדים הנשפעים מהבורא ית', דכהן הוא מידת החסד ולוי הוא מידת הגבורה והדין. וישראל מידת התפארת והיסוד שילוב של שניהם. וכדי להגביר מידת החסד והרחמים צריך הלוי להכניע עצמו.

וזה התיקון על גאות קרח, צריך הלוי ליטול ידי הכהנים ולתת להם מתנות וכפי המובא במהר"ל (תפארת ישראל פרק כ"ד) שנתינת המתנה מראה על חשיבותו של המקבל. והכל נכפפים להקב"ה שממנו שפע החסד והרחמים.

וְאֵנִי הִנֵּה לְקַחְתִּי אֶת אֲחֵיכֶם הַלְוִיִּם מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָכֶם מִתְּנָה וְגו' עֲבַדְתָּ מִתְּנָה אִתָּן אֶת כְּהֻנַּתְכֶם .

יש לעיין ענין המתנה שנאמרה גם ללויים וגם לכהנים. וי"ל, דגם ללויים וגם לכהנים, מתנות לויה ומתנות כהונה הם חלק מעבודתם. שבזה מראים הלויים כניעה לכהן, ובזה מראים הכהנים כניעה להקב"ה ובזה מראים הישראלים כניעה ללוי לכהן ולהקב"ה. וזה הסולם לעלות אל אמונת הבורא ב"ה. שאדם הנותן מעצמו, את עצמו הוא נותן.

וזה שאמר הקב"ה אִתָּן. עֲבַדְתָּ מִתְּנָה אִתָּן אֶת כְּהֻנַּתְכֶם. שכביכול הקב"ה גם הוא כשנותן, מעצמו הוא נותן. וכמו שאמרו מדיליה נפח ביה. ובזה משרה שכירתו ית' על כל"י מחזיק ברכה, כהנים לויים וישראל.

ועוד יש לומר בדרך הסוד, שהכניעה הזאת של ישראל ללוי

בכל ענייני הקונטרס ניתן לפנות

לטל': 052-7675895

גור-אריה צור

מודיעין עילית

ניתן להצטרף לתפוצת מייל

דוא"ל: leshem895@gmail.com

